

Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Рев 2232/2022
11.09.2024. године
Београд

Врховни суд, у већу састављеном од судија: Јелице Бојанић Керкез, председника већа, Весне Станковић и Радославе Мађаров, чланова већа, у парници тужиоца „Еуробанк Директна“ а.д. Београд, са седиштем у Београду, чији је пуномоћник Немања Алексић, адвокат из ..., против тужених АА и ББ, обоје из ..., чији је заједнички пуномоћник Бранко Јовановић, адвокат из ..., ради побијања дужникових правних радњи, одлучујући о ревизији тужиоца изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 571/20 од 30.09.2021. године, у седници одржаној 11.09.2024. године, донео је

ПРЕСУДУ

УКИДАЈУ СЕ пресуда Апелационог суда у Београду Гж 571/20 од 30.09.2021. године и пресуда Вишег суда у Ваљеву П 23/19 од 30.10.2019. године и предмет враћа првостепеном суду на поновно суђење.

Образложење

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж 571/20 од 30.09.2021. године, ставом прим изреке, одбијена је жалба тужиоца и потврђена пресуда Вишег суда у Ваљеву П 23/19 од 30.10.2019. године, којом је одбијен тужбени захтев да се утврди да уговор о поклону оверен пред Основним судом у Ваљеву ОвЗ бр. .../..., закључен између ... и тужених од 24.02.2014. године нема правно дејство према тужиоцу у обиму потребном за потпуно намирење његовог потраживања према ... из ... и то у износу од 79.783,31 CHF са законском затезном каматом почев од 31.03.2018. године па до исплате, као и износу од 38.860,46 CHF на име затезне камате обрачунате до 31.03.2018. године, све у динарској противвредности по средњем курсу НБС на дан уплате, те да се тужени обавежу да признају и трпе да тужилац наведено потраживање може намирити продајом трособног стана, број посебног дела бр. ..., површине 83 м², на петом спрату стамбене зграде за колективно становање, насеље ... бр. ..., на кат.парц. .../... све уписано у Лист непокретности ... КО ... и обавезан тужени да тужиоцима накнади трошкове парничног поступка у износу од 556.875,00 динара. Ставом другим изреке, одбијен је захтев тужиоца за накнаду трошкова другостепеног поступка.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену, тужилац је благовремено изјавио ревизију због битних повреда одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Врховни суд је испитао побијану пресуду применом одредбе члана 408. Закона парничном поступку („Службени гласник Републике Србије“ број 72/11 ... 10/23), па је оценио да је ревизија тужиоца основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, између тужиоца, као даваоца кредита, и Привредног друштва "ГГ" д.о.о. ..., као корисника кредита, закључен је 09.10.2009. године Уговор о кредиту бр. ...-.../... са валутном клаузулом ради рефинансирања обавеза преузетих по ранијим уговорима о кредиту и анекс уговора од 04.12.2009.године, којим је одобрен кредит у износу од 171.410,00 CHF у динарској противвредности по средњем курсу даваоца кредита на дан пуштања кредита у течај, на рок отплате од 180 месеци, рачунајући од дана пуштања кредита у течај, са обавезом корисника кредита да врши отплату кредита и свих обавеза по средњем курсу важећем на дан отплате. Уговорена су средства обезбеђења у виду 5 бланко сопствених меница издатих и потписаних од стране оснивача фирме - корисника кредита ДД и ВВ, који се обавезао да неопозиво и безусловно одговара тужиоцу целокупном својом имовином за све обавезе корисника кредита, као и конституисање заложног права на непокретностима хипотекарног дужника ЋЋ уписаним у зк.ул ... КО

Због неизмиривања обавеза од стране корисника кредита, уговор о кредиту је 21.09.2010. раскинут и проглашен доспелим у целини, након чега је тужилац пред Основним судом у Ваљеву покренуо извршне поступке против свих дужника који су јемчили за враћање овог кредита, и то против меничних дужника ДД и ВВ на основу менице као веродостојне исправе, а који поступци су окончасти обуставом због немогућности намирења потраживања (закључак од 08.07.2015. године о обустави извршења против ВВ одређеног решењем о извршењу Ив1 255/10 од 30.11.2010. године и укидањем свих спроведених извршних радњи и решење Ив 669/16 од 23.05.2016.године о обустави извршења против ДД одређеног решењем о извршењу од 13.01.2010. године), док је извршни поступак против заложног дужника ЋЋ на основу заложне изјаве окончан делимичним намирењем потраживања након продаје његових непокретности (закључак И 4563/12 од 11.09.2013. године о додели непокретности купцу као најповољнијем понудиоцу за износ од 9.805.915,35 динара).

Менични дужник ВВ је Уговором о поклону овереним пред Основним судом у Ваљеву Ов3 .../... од 24.02.2014. године поклатио туженима (својој деци) трособан стан, ближе описан у изреци побијане пресуде, са уделима од по 1/2 дела.

Економско - финансијским вештачењем је утврђено да је уговором о кредиту кориснику кредита одобрен кредит у износу од 171.262,96 CHF на 15 година са редовном камагом од 10,50 % годишње и затезном каматом од 36,00 % годишње и због непоштовања обавезе од стране корисника кредита уговор раскинут 21.09.2010.године и проглашен доспелим у целини, да је на дан 22.09.2010.године главница износила 171.262,96 CHF, а редовна камага 11.032,08 CHF, да је у извршном поступку од продаје непокретности заложног дужника 12.11.2013.године наплаћен износ од 91.365,15 CHF, те обрачунато да на дан вештачења 31.03.2018. године укупно потраживање тужиоца износи 118.643,77 CHF односно 11.941.578,50 динара, што заједно са остатком накнаде за трошкове у износу од 161.401,31 динара, чини укупан дуг од 12.102.978,81 динара.

Код овако утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је одбио тужбени захтев с позивом на одредбе чланова 280., 281. и 284. Закона о облигационим односима. Према становишту првостепеног суда неоспорно је потраживање тужиоца доспело, јер је уговор о кредиту раскинут и проглашен доспелим 21.09.2010. године у погледу свих будућих обавеза. Тужилац је у извршном поступку покушао да намири своје доспело потраживање од дужника ВВ, као и од осталих солидарних дужника (ДД и ЂЂ), али своје потраживање по предметном уговору о кредиту није намирио у целости. Правном радњом дужника ВВ (уговор о поклону) поверилац, овде тужилац, је оштећен, јер услед предузете правне радње дужник нема довољно средстава за испуњење потраживања повериоца, а нема доказа да ВВ, као ни остали солидарни дужници, имају неку другу имовину из које би се потраживање тужиоца могло наплатити. Међутим, изведеним доказима тужилац није доказао обим побијања који је ограничен висином повериоцевог неизмиреног потраживања. Начином на који је тужилац предложио вештачење, према становишту првостепеног суда, није се могла правилно утврдити висина тужиоцевог неизмиреног потраживања. Наиме, предметни уговор о кредиту садржи одредбу којом је уговорена валутна клаузула изражена у швајцарским францима (CHF), а која по оцени првостепеног суда представља ништаву одредбу, с обзиром да приликом уговорања валутне клаузуле банка није обавестила корисника кредита у писаној форми о свим правним и економским последицама валутног ризика, што је супротно начелу савесности и поштења и еквиваленције узајамних давања даваоца и корисника кредита. Осим тога, предметни уговор садржи и остале одредбе које су супротне основним начелима облигационог права (одредба о једностраном мењању камате, одредба о једностраном увођењу и наплаћивању накнада и провизије, уговарање затезне камате у случају доцње супротно закону), о чему суд води рачуна по службеној дужности. Имајући у виду да потраживање тужиоца није утврђено судском одлуком и да се о висини потраживања расправља као о претходном питању, а да тужилац није предложио вештачење како би се утврдила висина преосталог потраживања тужиоца без примене ништавих одредби уговора о кредиту, то тужилац није доказао обим побијања, због чега тужбени захтев тужиоца није основан.

Другостепени суд је прихватио чињенично стање утврђено првостепеном пресудом као довољно и закључио да је првостепени суд доносићи пресуду правилно применио материјално право, те оценио да жалба тужиоца није основана и из којих разлога. По оцени другостепеног суда, иако решење о извршењу Основног суда у Ваљеу Ив1 255/10 од 30.11.2010. године које је донето против меничног дужника – ВВ, на основу менице као веродостојне исправе (којом је јемчио за враћање кредита фирме - корисника кредита по наведеном уговору о кредиту са анексом) није стављено ван снаге и изједначава са судском одлуком, тај поступак је окончан обуставом због немогућности намирења потраживања извршног повериоца - тужиоца (након изјаве извршног дужника да нема имовине), а тужени као правни следбеници извршног дужника нису били учесници тог поступка. Тужени, као лица против којих поверилац подиже тужбу за побијање могу да оспоре потраживање повериоца, као и веродостојну исправу на којој се заснива потраживање повериоца и правни посао за који је као средство обезбеђења издата меница, што су у овом поступку и учинили оспоравајући пуноважност правног посла из ког потиче потраживање тужиоца, те тиме и висину потраживања тужиоца.

Ценећи наводе тужиоца као ревидента, Врховни суд налази да се закључак нижестепених судова, не може прихватити као правилан, јер је због погрешне примене материјалног права чињенично стање остало непотпуно утврђено.

Чланом 280. Закона о облигационим односима (ЗОО) прописано је да сваки поверилац чије је потраживање доспело за исплату и без обзира када је настало може побијати правну радњу свог дужника која је предузета на штету поверилаца (став 1.). Сматра се да је правна радња предузета на штету поверилаца ако услед њеног извршења дужник нема довољно средстава за испуњење повериоцевог потраживања (став 2.). Чланом 281. став 3. истог закона прописано је да се код бесплатних располагања и са њима изједначеним правним радњама сматра да је дужник знао да предузетим располагањем наноси штету повериоцима и за побијање тих радњи не захтева се да је трећем лицу то било познато или могло бити познато.

Право побијања дужникових правних радњи представља уређен поступак заштите интереса поверилаца у случајевима када дужник отуђењем сопствене имовине наноси штету својим повериоцима која се огледа у немогућности или смањеној могућности намирења њихових потраживања. У конкретном случају, испуњени су услови прописани наведеном одредбом члана 280. ЗОО, у погледу доспелости тужиоцевог потраживања за исплату, инсолвентности дужника и постојања правне радње која се побија (уговора о поклону), како су то правилно закључили нижестепени судови. Располагањем дужника ВВ уговором о поклону (бестеретним правним послом) у корист сина и ћерке као сродника у правој линији, дужник је доведен у ситуацију да нема довољно средстава за наплату тужиоцевог потраживања, при чему постоји законска претпоставка да је дужник знао да предузетим располагањем наноси штету повериоцу.

Код наведеног, не може се прихватити становиште нижестепених судова да тужбени захтев није основан јер тужилац није доказао обим побијања, с обзиром да се начином на који је тужилац предложио вештачење није могла правилно утврдити висина тужиоцевог неизмиреног потраживања.

Правило о терету доказивања садржано је у члану 231. став 2. и 3. ЗПП. Према тој одредби, странка која тврди да има неко право сноси терет доказивања чињенице која је битна за настанак или остваривање права, а странка која оспорава постојање неког права сноси терет доказивања чињеница које је спречило настанак или остваривање права или услед које је право престало да постоји, ако Законом није другачије прописано.

У конкретном случају, тужилац постојање и висину свог доспелог потраживања, сагласно процесном терету доказивања, заснива на уговору о кредиту, правноснажном решењу о извршењу Ив1 255/10 од 30.11.2010. године донетог против извршног дужника ВВ и вештачењу на околности преосталог дуга по уговору о кредиту јер је поверилац делимично намирен у извршном поступку против заложног дужника ЂЂ. Задатак вештаку одредио је суд како сматра да је потребно за правилно одлучивање и по њему је тужилац определио тужбени захтев. У таквој ситуацији, суд није могао одбити тужбени захтев стављањем тужиоцу на терет да његов предлог за вештачење, а вештачење је суд одредио, не даје основа за утврђење о обиму потраживања потребном за намирење.

Сагласно изложеним правилима о терету доказивања, на туженом је терет доказивања да потраживање није настало или да је престало, односно да је његова висина нижа од оне коју је означио тужилац. У конкретном случају, корисник кредита није иницирао поступак за утврђење ништавости појединих одредаба уговора о кредиту, нити су то чинили јемци, а решење о извршењу против меничног дужника ВВ је правноснажно, а извршни поступак обустављен услед немогућности намирења. Тужени су истицањем о ништавости одредбе о валутној клаузули уговора о кредиту, оспорили висину потраживања и нису предложили извођење доказа вештачењем, због чега се о тим чињеницама које тужени износе одлучује сагласно правилу о терету доказивања у смислу члана 260. став 3. у вези члана 231. став 1. ЗПП. Међутим, нижестепени судови су у таквој ситуацији неправилно терет доказивања превалили на тужиоца и у складу са тим одлучили о тужбеном захтеву.

Због тога су побијане пресуде укинуте и предмет враћен првостепеном суду на поновни поступак.

У поновном поступку судови ће имати у виду да је тужилац пружио доказе о основу тужбеног захтева и висини свог потраживања, а да тужени који оспоравају пуноважност одредбе уговора о кредиту, а тиме и висину дуга, нису предложили ново вештачење, и о чињеници висине дуга одлучити одговарајућом применом правила о терету доказивања.

Сходно изложеном, на основу члана 416. став 2. одлучено је као у изреци.

**Председник већа – судија
Јелица Бојанић Керкез, с.р.**

За тачност отправка
Заменик управитеља писарнице
Миланка Ранковић